GRIVITA
Vi taler grisenes sag

Svinestopmøde Christiansborg, 3. marts 2026

Politikere, forskere, dyrlæger, forfattere og organisationer satte ord på den massive griseproduktion og dens konsekvenser.

Den 3. marts 2026 samledes politikere, forskere, dyrlæger, forfattere og organisationer i Folketingets Fællessal til det første svinetopmøde på Christiansborg. Arrangementet, hvortil pladserne var væk på 1½ time, var initieret af Alliancen for et Svinevalg – en bred koalition af bl.a. Dyrenes Beskyttelse, Danmarks Naturfredningsforening, Greenpeace, Landsforeningen mod Svinefabrikker og Dansk Vegetarisk Forening – med opbakning fra politikere fra Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet.

Konferencen samlede viden og vidnesbyrd fra en bred kreds og tegnede tilsammen et billede af en produktion, der har overskredet naturens, sundhedens og økonomiens grænser.

Opsamling af vurderinger og pointer fra oplæggene

Nedenstående er en redaktionel sammenfatning af synspunkter og oplysninger fremført på mødet. Synspunkterne er oplægsholdernes egne.

Det fremgik af oplæggene, at svineproduktionens størrelse og struktur påfører dyrene systematisk lidelse i industriel skala – ca. 25.000 pattegrise dør hver dag, pattegrisedødeligheden er fordoblet trods utallige handlingsplaner, og produktionen er designet på en måde, der blev beskrevet som uforenelig med dyrevelfærd. Et slagtesvin på 100 kilo har 0,65 m² de sidste uger af sit liv. Halekupering, kastration og for tidlig fravænning er stadig normen – og beslutningsforslag om forbud er gentagne gange stemt ned. Avl mod stadigt større kuld har presset sodødeligheden op på 16 % i gennemsnit og skabt et massivt antibiotikaforbrug: Næsten halvdelen af alt antibiotika bruges til smågrise efter fravænning.

Det blev fremført, at produktionen belaster vandmiljø, grundvand og biodiversitet, skaber sundhedsmæssige risici, presser lokalsamfund og hviler på en økonomisk model, der ikke indregner de fulde omkostninger – opretholdt af en magtstruktur, der systematisk har blokeret for forandring, og forsvaret af et sprog, der tilslører virkeligheden.

Økonomisk lød vurderingen, at svineproduktionen er en nettoudgift for det danske samfund: Landbruget bidrager med 2 % af værditilvæksten, men modtager 15 mia. kr. i årlig støtte mod en værditilvækst på 9 mia. kr. – et direkte underskud på 6 mia. kr. årligt fra en sektor, der samtidig tegner sig for 46 % af klimagasudledningerne i 2030 - før miljø-, klima- og sundhedsomkostninger medregnes.

Løsninger, der blev peget på, var bl.a. en markant reduktion i produktionsomfanget, en omlægning af arealanvendelsen, stram politisk regulering frem for frivillige aftaler og en omstilling til

kvalitetsproduktion af færre dyr med højere velfærd – et landbrug, der "lever i harmoni med det omgivende samfund og naturen." – "Vi skal ikke være hele verdens baconfabrik."

Nedenfor gengives en række udsagn og oplysninger. Synspunkterne er oplægsholdernes egne.

Dyrevelfærd: systemfejl, ikke enkeltsager

Omkring 25.000 pattegrise dør hver dag – typisk af kulde, tørst eller ved at blive klemt ihjel. Pattegrisedødeligheden er fordoblet siden 1980'erne trods utallige handlingsplaner fra både erhverv og politikere. Dyrlæge Niels Peter Baadsgaard, med over 20 års erfaring i svineproduktionen, bekræftede: *"Jeg har ikke tal på antallet af handlingsplaner til reduktion af dødeligheden i svineproduktionen, både fra erhvervets side og politikernes side. Og så alligevel står vi med de tal, vi har i dag."*

Avl mod større kuld – op mod 20 pattegrise mod tidligere 14 – presser søerne så hårdt, at sodødeligheden i gennemsnit ligger på 16 %, i nogle besætninger 20–25 %. Fødselsvægten kan falde fra 1,5 kg til 700 gram, fordi livmoderen skal rumme for mange fostre. Det skaber en kaskade af sundhedsproblemer og et massivt medicinforbrug: Næsten halvdelen af alt antibiotika bruges til smågrise efter fravænning. Smågrise i Danmark får fem gange så meget penicillin som et menneskebarn i gennemsnit.

Billederne fra TV2's dokumentarer viste ikke en dårlig dag, men virkeligheden – *"og det kan også nogle gange være meget værre end det,"* sagde Baadsgaard.

SF's Karl Valentin beskrev fra egne besøg: *"Jeg har set blodet løbe ned ad benene på dyr, der var blevet bidt i halerne"* – samt haltende grise, klovbylder, skuldersår, broksække, åbne sår og rådne fostre i livmoderen.

Alternativets Francisca Rosenkilde sammenfattede: Det er ikke *"få rådne æbler"* – det er en industri, der er *"designet på en måde, så den er fuldstændig uforenelig med dyrevelfærd. Derfor skal systemet laves om."*

Et slagtesvin på 100 kilo har 0,65 m² de sidste uger af sit liv. Andreas Hjørnholm fra Dyrenes Beskyttelse satte sig ned i en kasse svarende til det areal: *"Forestil jer, at det er jeres hjem i flere uger, hvor I skal leve, og I skal bo, og I skal sove, og I skal spise, og I skal pisse og skide."*

Økologisk avl har vist, at det kan gøres anderledes: Indførsel af andre gener fik sodødeligheden og pattegrisedødeligheden til at falde markant. Landbrug & Fødevarer er ifølge Baadsgaard ikke begejstrede for alternativet, fordi de tjener penge på de såkaldte supersøer.

Dyrenes Beskyttelse har dokumenteret svindel med transportpapirer ved at følge en svinetransport til Italien og har klaget over Fødevarestyrelsen for utilstrækkelig håndhævelse af de regler, Folketinget har vedtaget.

Havmiljøet er brudt sammen

Stig Markager, professor i biogeokemi og marinøkologi ved Aarhus Universitet, gav konferencens videnskabelige hovedoplæg. Han deklarerede, at når han udtaler sig om havet og stofkredsløb, bygger det på hans egen forskning. Når han udtaler sig om andre emner, bygger det på, hvad han har læst sig til.

Hans billeder fra Isefjorden viste ålegræs sovset ind i fedtemøg og havbund dækket af iltfrit, svovlbrinteholdigt mudder. Hvor der burde være orme, snegle, krebsdyr og muslinger, er der kun sort mudder. Bundlevende fisk har intet at leve af – og det er forklaringen på, at man ikke længere kan fange fisk på bunden.

Torskefiskeriet i den vestlige Østersø, Bælthavet og Kattegat er helt forbudt – selv med fiskestang. Markager viste to billeder fra det danske havundersøgelsesskib Dana øst for Bornholm: I 1985 var nettet fyldt med store torsk. Samme indsats i 2015 gav næsten intet.

Planche fra Stig Markagers oplæg. Screenshot fra livestream 3. marts 2026

Problemet er mikroskopiske alger, der vokser ukontrolleret, fordi der er så meget kvælstof og fosfor i fjordene, at de aldrig er begrænset af næringsstoffer. Årtiers alger er dalet ned på bunden som sne og danner et nærmest tjæreagtigt lag i halve og hele meters tykkelse.

Ingen af Danmarks 109 vandområder opfylder EU's krav om god økologisk tilstand inden 2027. Det kan ifølge Markager ikke lade sig gøre – det vil tage 30, 40, 50, nogle steder flere hundrede år. Danmark risikerer en sag ved EU-Domstolen.

Kvælstof: det centrale tal

Danmarks kvælstofudledning har ligget stabilt på ca. 60.000 tons om året siden 2001. Tre vandmiljøplaner halverede udledningen fra 1980-niveauet på 120.000 tons – men de sidste 25 år er der ikke sket yderligere.

Finansministeriet opererer med et udgangspunkt på 52.000 tons – ca. 8.000 tons lavere end det faktiske niveau. Markager kaldte dette *"løgn"*. Det reducerer den nødvendige indsats fra 22.000–25.000 tons til blot 14.000 tons og danner grundlaget for den grønne trepartsaftale.
En reduktion til 38.000 tons bringer ifølge Markager kun halvdelen af fjordene i god tilstand i halvdelen af årene – og er derfor *"faktisk ikke en opfyldelse af EU's vandrammedirektiv."* Det reelle reduktionsbehov er 22.000–25.000 tons.

Ca. 90 % af den regulerbare kvælstofudledning stammer fra landbruget. Markager afviser påstanden om, at kloakoverløb udgør halvdelen: Andelen er 1–2 %, og det er *"hundehamrende dyrt"* at reducere yderligere.

Trepartsaftalen opererer med 395.000 hektar (140.000 ha lavbundsjord og 250.000 ha skov), der forventes at reducere ca. 14.000 tons på langt sigt. Men kun 22.000 af de 250.000 ha skov er meldt ind – ikke engang 10 %. Markager vurderer, at det reelle behov er op mod 800.000 hektar omlagt fra intensiv drift. Effekten af hvert nyt hektar falder gradvist – de lavthængende frugter er høstet.

Og der er grund til håb. Markager understregede: I samme øjeblik, at vi udleder mindre kvælstof, så får fjordene det bedre. Så snart vi udleder mindre kvælstof, så bliver det lidt bedre samme år og næste år.

Drikkevand

Miljøministeriets egen rapport viser, at drikkevandsindsatsen de sidste 27 år har spillet fallit: Kun 1,5 % af det nødvendige areal er beskyttet. Der sprøjtes oven på de arealer, hvor grundvandet dannes – og der modtages hektarstøtte for det.

Grundvand er en uerstattelig fælles ressource. Allerede nu betales en milliardregning i form af kræfttilfælde og andre sygdomme relateret til nitrat. At løse problemet nu ville koste *"en brøkdel"* af den fremtidige regning. Løsningerne er ikke komplicerede: Miljøministeriet peger selv på sprøjteforbud og grundvandsparker.

Natur og biodiversitet

Harer er reduceret fra 400.000 nedlagte om året til 29.000. Agerhøns fra ca. 100.000 par til under 5.000. Ålen er gået 95 % tilbage og er udryddelsestruet. Sanglærkerne er næsten forsvundet på 50 år – insekterne er væk, og med dem sangfuglene. De små marker og læhegn er erstattet af store monokulturer, der sprøjtes hyppigt. I Amazonas fældes regnskov for at skaffe foder til de 220 millioner dyr i dansk produktion.

Markager fremhævede, at kvælstof også har *"en meget, meget markant negativ effekt på naturen på land"* – ikke kun i havet.

Stig Markagers arealvision: Ved at tage ca. 1 million hektar ud af intensiv drift kan Danmark samtidig reducere kvælstofudledningen, sikre rent drikkevand, opfylde EU's naturforordning og genoprette biodiversiteten. Strandengene skal 8–10-dobles – Danmark rummer ca. 80 % af Europas strandenge og har et særligt ansvar for denne naturtype. Urørt skov skal øges markant. Det intensive landbrug er det areal, der må vige.

Sundhedsomkostninger

Ammoniak fra husdyrproduktionen reagerer med sulfatpartikler i luften og danner fine partikler, der forårsager lungebetændelse, lungefibrose og KOL. Markager henviste til et samlet tal på ca. 235 dødsfald årligt: 200 relateret til luftforurening og ca. 35 til tarmkræft fra nitrat i drikkevandet (ud af 127 årlige kræfttilfælde). Han tilføjede personligt: *"Det er ikke ret sjovt at have tarmkræft. Min far døde af det selv."*

Internationale studier viser, at naboer til svinefabrikker har 18 % højere risiko for at dø af lungebetændelse. I Danmark har man politisk besluttet ikke at undersøge sundhedskonsekvenserne.

Svineinfluenza trives i produktionen, fordi dyrene er hårdt pressede. Virusforskere advarer om, at den kan udveksle gener med menneskelige virusstammer og udløse en ny pandemi.

Knap 2 millioner danskere bor inden for 2 kilometer fra en svinefabrik. Helene Meden, medstifter af Landsforeningen mod Svinefabrikker og nabo i 25 år, beskrev en hverdag med staldugt, der trænger ind i boligen, flueplager om sommeren, massiv tung trafik, faldende ejendomsværdier og risiko for stavnsbinding. Både hun og hendes mand har været smittet med MRSA; manden er blevet behandlet med antibiotika 31 gange over 11 år uden varig effekt.

Tungmetaller og jordforurening

Zink og kobber bruges som vækstfremmere i svinefoder. Mere end 200 tons kobber udledes årligt med gyllen. Jorden nærmer sig kritiske grænseværdier – branchen er fritaget for dokumentation, og myndighederne vil ikke undersøge det. *"Vi kommer igen til at spilde kostbar tid ved ikke at gøre det,*

vi bør gøre," advarede Baadsgaard.

Økonomi

Landbruget bidrager med 2 % af værditilvæksten og 3 % af beskæftigelsen, men står for 46 % af klimagasudledningerne i 2030 (tal fra Svarer-udvalgets rapport). Ca. 6.000 fuldtidslandmænd modtager 15 mia. kr. i årlig støtte mod en værditilvækst på 9 mia. kr. – et direkte underskud på 6 mia. kr. om året, før miljø-, klima- og sundhedsomkostninger medregnes. Ansatte i landbruget tjener i gennemsnit kun 2/3 af lønniveauet i resten af økonomien.

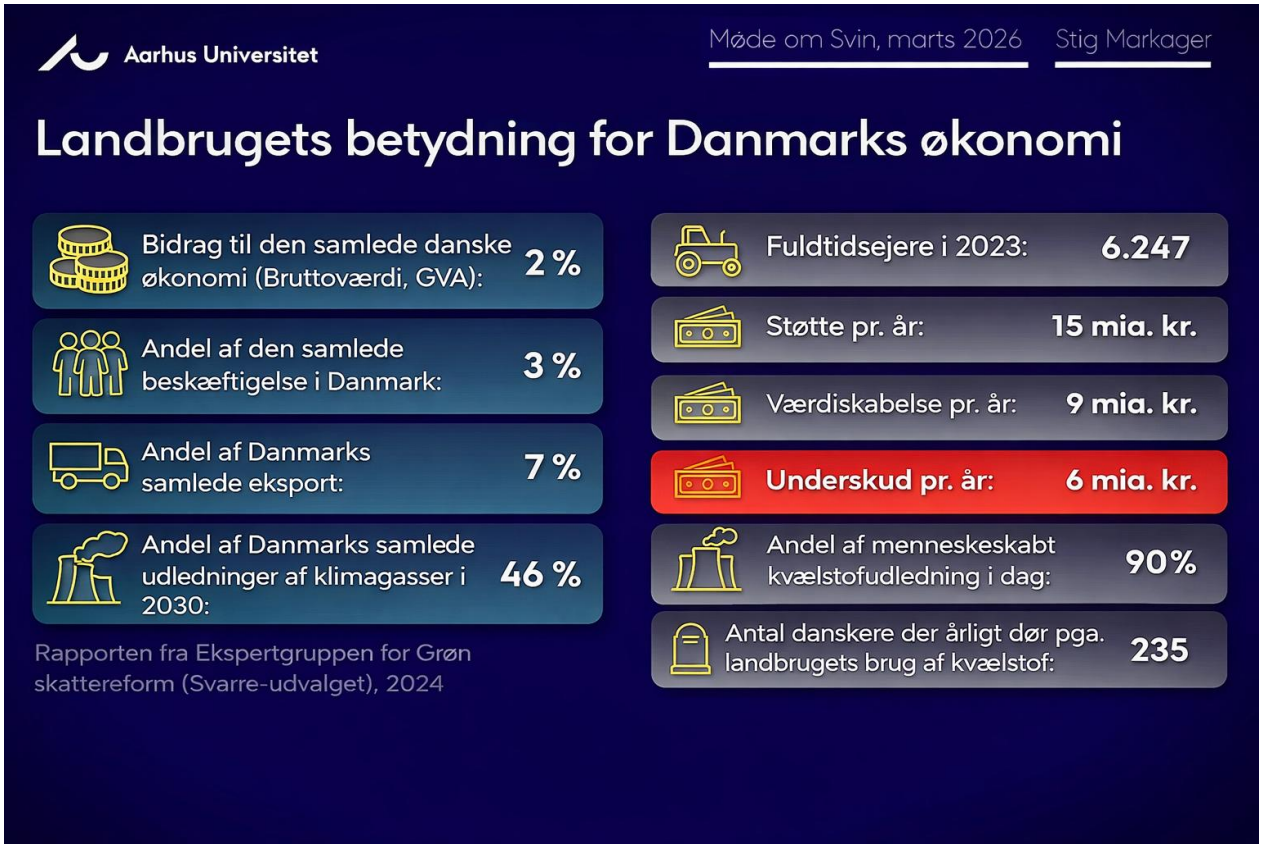

Planche fra Stig Markagers oplæg. Screenshot fra livestream 3. marts 2026

Markager illustrerede: Fordeler man underskuddet på 40 millioner svin, koster hvert svin skatteyderne ca. 100 kr. Med 1,3 svin produceret i sekundet tikker det uafbrudt: "Hvis nu jeg var tællerapparat i statskassen, så skulle jeg stå her og sige, hver gang der er gået et sekund: 100 kroner, 100 kroner, 100 kroner – og det er det, jeres skattepenge går til."

Den animalske produktion støttes op til 540 gange mere end planteproduktion. 150 af Danmarks svinebønder hører til blandt landets rigeste mennesker. Den grønne/plantebaserede produktion er *"næsten gået ned i Danmark"* – Martin Keller fra Dansk Vegetarisk Forening kaldte det *"katastrofalt."*

Magt, sprog og blokering

Konkrete beslutningsforslag om forbud mod kastration, halekupering, for tidlig fravænning, avl efter store kuld og kommunalt veto mod svinefabrikker og lange transporttider er gentagne gange stemt ned i Folketinget. Enhedslisten har politianmeldt Landbrug & Fødevarer og deres avlsselskab Danbread for manglende overholdelse af dyrevelfærdsloven.

Landbrugets magt trækker ifølge Helene Meden tråde til alle afkroge: menighedsråd, vandværker, landboforeninger, vidensinstitutioner, kommuner, embedsværk og Christiansborg – *"en magt og en propagandamaskine, som gør alt for at vildlede, misinformere og bevare status quo."* Frygt, trusler, chikane og repression i landdistrikterne får folk til at holde mund.

Forfatter Mathilde Walther Clark påpegede, at industriens sprog - *"gylle"*, *"produktionsdyr"*, *"gårde"* – tilslører virkeligheden. Hun kaldte mediernes ukritiske overtagelse af dette sprog for *"et journalistisk fallit"* og argumenterede for et *"helt normalt og ligefremt og dagligdags sprog, som er billeddannende" – "hvor en ko er en ko, og en so er en so, og pis og lort er pis og lort, og svineproducenter er svineproducenter – og det gør, at man kan reservere ordet landmand til dem, der faktisk er landmænd, og som kærer sig om den jord, de dyrker."*

Minkkrisen i 2020 var en forspildt mulighed: Offentligheden fik for første gang adgang bag kulisserne, men medierne overtog industriens sprog, og historien blev om 700 minkavleres krænkede ejendomsret – ikke om de naturstridige forhold, der havde skabt den zoonotiske smitte.

Danish Crowns topchef Niels Dugdal har haft plads i et internt vækstteam med opdrag om at udvide svineproduktionen inden for den grønne trepart. Zenia Stampe kommenterede: *"Jeg troede, det var en opgave i treparten, at vi skulle løse problemet med vandmiljøet. Har de så samtidig sat en mand i et vækstteam med det opdrag at udvide svineproduktionen inden for treparten?"*

Landsforeningen mod Svinefabrikker har i årets første 9 uger hjulpet med 8 udvidelsessager – mod 7 i hele det foregående år.

Frivillige aftaler har fejlet – regulering er nødvendig

Pattegrisedødeligheden er fordoblet trods utallige handlingsplaner. Drikkevandsindsatsen har i 27 år kun beskyttet 1,5 % af det nødvendige areal. Trods gentagne målsætninger og frivillige aftaler ligger kvælstofudledningen i dag på omtrent samme niveau som ved årtusindskiftet.

Lars Midtiby fra Danmarks Naturfredningsforening pegede på historiske paralleller: *"Engang var det naturligt at slå børn. Så kom der lovgivning på det."* Og: *"Engang kiggede folk på en skorsten med os og kiggede på vækst og velstand. I dag har vi en grundlæggende skarp miljøregulering, som store dele af industrien fuldt ud accepterer."*

Anders Morgenthaler formulerede det direkte: *"Den eneste måde, vi kan vinde det her på, er instrumentelt brutalistisk bureaukrati"* – så stram regulering, at produktionsmodellen tvinges til at ændre sig.

Folkelig mobilisering

Borgerforslaget mod industriel svineproduktion i strid med Dyrevelfærdsloven – der i sin kerne kræver overholdelse af de tre første paragraffer i den eksisterende dyrevelfærdslov – nåede 50.000 underskrifter på 3 dage, har passeret 84.000 (3. marts) og sigter mod at slå rekorden på 93.000. Paradokset: Borgerne skal bede om, at en lov, Folketinget allerede har vedtaget, overholdes. Paragraf 2: *"Dyr er levende væsner og skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe."*

Den 22. marts er der indkaldt til demonstration med start på Rådhuspladsen.

Landsforeningen mod Svinefabrikker er vokset til 24 lokalgrupper og 1.500 betalende medlemmer på seks år. 80 % af danskerne bakker ifølge meningsmålinger op om bedre dyrevelfærd, rent drikkevand og levende havmiljø.

Markagers svar: Hvor mange svin er der plads til?

Stig Markager stillede konferencens grundspørgsmål – og besvarede det selv: Der er i princippet plads til uendelig mange svin. *"Vi kan bare stable dem ovenpå hinanden i 10 etagers bygninger, og så kan vi importere foderet ... og så må vi så acceptere, at havet dør."*

Det rigtige spørgsmål er: Hvor mange svin er det biologisk bæredygtigt, økonomisk rationelt og samfundsøkonomisk forsvarligt at have? Logikken: 50 % mindre landbrugsareal giver 50 % færre svin – medmindre foderet erstattes af import. Stoppes også importen af soja, bliver resultatet 75 % færre svin, simpelthen fordi der ikke er foder til dem. De resterende ca. 25 % producerer en gødningsmængde, naturen kan absorbere.

Svineproduktionen har ifølge Markager to grundlæggende problemer: Når miljømålene reelt skal opfyldes, er der ikke areal nok til at producere foder til det nuværende antal svin – og der er heller ikke arealer til at håndtere den gødningsmængde, de producerer.
Hans svar: Ca. 3 millioner svin om året – mod de nuværende 40 millioner. Det vil give rigeligt svinekød til hjemmemarkedet, mulighed for eksport og en god fødevaresikkerhed – og vi producerer ikke flere svin, end det er økonomisk fornuftigt.
